

DOI: 10.18372/2415-8151.24.16294

УДК [7.012:061.43]:339.137.2

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИСТАВКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Колосова Наталія Анатоліївна¹, Осадча Єсенія Олегівна²

¹Кандидат історичних наук, доцент кафедри дизайну інтер'єру
Національного авіаційного університету, м.Київ, Україна,
e-mail: Natalia.Kolosova@yahoo.com

²ОС Магістр, кафедра дизайну інтер'єру
факультету архітектури, будівництва та дизайну
Національного авіаційного університету, м.Київ, Україна
e-mail: 4685258@stud.nau.edu.ua, orcid: 0000-0003-1054-707X

Анотація. У статті розглянуто та досліджене місце проведення Великої міжнародної виставки, твори мистецтва та вироби, зібрані на виставці. Вплив та роль Великої виставки в економічному, соціальному розвитку Англії. Досліджено подальші історичні передумови розвитку виставкової діяльності.

Актуальність теми. За своєю формою павільйон, виконаний із збірно-розбірних конструкцій, нагадував Багатопрогоновий базиліку зі скляною полуциркульної дахом над середнім прольотом. Будівля, назване пізніше Кришталеvim палацом, стало архітектурним шедевром епохи і докладно описано в спеціальній літературі.

Мета. Дослідити історичні передумови виставкової діяльності

Методологія. Завдяки методам дослідження та аналізу проведення Великої міжнародної виставки з'ясовано мету створення великої міжнародної промислової виставки та роль їх. Аналіз був проведений на основі вивчення історії створення першої промислової виставки в Кришталеvom палаці та подальшого розвитку виставок. Аналіз принципів, які використовувались при створенні Великої виставки і надалі в проведенні виставок.

Результати. Дослідження історії проведення Великої міжнародної виставки. Роль та зачення виставки на розвиток промисловості та архітектури .

Наукова новизна полягає в комплексному розгляді становлення та розвитку промислової виставки та принципів створення

Ключові слова: історія; передумови; розвиток; промислова виставка; технології; міжнародна виставка; Кришталевий палац; промисловість; економіко-соціальний розвиток.

ВСТУП

Ідея проведення в Парижі європейської, або навіть всесвітньої виставки було висловлено ще в 1833 році. В її основі завдання було зібрати в рамках виставки створені на той час машини і винаходи, так само художні та інтелектуальні сили, або, іншими словами, об'єднати і широко продемонструвати результати промислової революції [1].

Однак багато промисловців ще боялися широкої міжнародної конкуренції, тому проект не був реалізований. Тільки через 18 років, зусиллями принца Альберта – чоловіка королеви Англії Вікторії, в Лондоні, в столиці, яка очолила процес технічних перетворень, лідера економічного буму середини XIX ст., вдалося організувати першу Всесвітню виставку. Вона стала реакцією на вимогу створення нових форм економічних зв'язків між різними державами в умовах торжества політики «вільної торгівлі».

Принц Альберт, оголошуючи про організацію виставки в своєму виступі в парламенті в березні 1850 року, визначив її завдання в такий спосіб: «Виставка 1851г. повинна представити нам наочний приклад, справжню картину того ступеня, якої досягло людство в покладеній на нього великої задачі. В той же час вона повинна служити вихідним пунктом для прагнення народів до майбутнього ..»

Очолена принцом Альбертом спеціальна комісія визначила в якості місця проведення виставки територію популярного серед жителів Лондона місця відпочинку — Гайд-парк, оголосивши конкурс на кращий проект приміщення для демонстрації експонатів [1].

На конкурс надійшло 195 національних проєктів і 38 закордонних. Перевагу віддано було Джозефу Пакстону. Через будівельну фірму «Fox and Henderson» продемонстрував оригінальний проєкт павільйону з металевих конструкцій і скла, який містив сміливі архітектурні та технічні ідеї.

За своєю формою павільйон, виконаний із збірно-розбірних конструкцій, нагадував багатоповерхову базиліку зі скляним полуциркульним дахом над середнім прольотом. Будівля, названа пізніше Кришталеvim палацом, стала архітектурним шедевром епохи, про яку докладно описано в спеціальній літературі.

Закриваючи виставку, її ініціатор, принц Альберт сказав: «Кращі праці людства були виставлені на всесвітній суд. Треба сподіватися, що загальне враження на них принесе бажаний плід як для працівників, так і для високих ланок. Подальше вдосконалення мистецтв і ремесел збіль-

шить від того збут творів і, отже, поліпшить стан всіх, хто займається цим виробництвом.» Першу Світову виставку відвідали близько 6 млн. чоловік (серед них, за даними Департаменту внутрішніх справ Англії, 854 осіб прибули з Росії), що чимало при 2,8 млн. жителів Лондона. В цілому виставка підсумувала результати промислової революції і сприяла прискоренню поширення її результатів. Вона не тільки стала рекламою англійських товарів, продемонструвавши бурхливий розвиток англійської промисловості, сповістивши про настання ери британського панування на значній частині планети, але і відбила технічний рівень розвитку суспільства за часів перемоги і затвердження капіталістичного фабрично-заводського виробництва з відповідною йому машинною технікою. Цей період, що почався в кінці XVIII ст., тривав до 70-х років XIX ст. і захопив ряд наступних Всесвітніх виставок [9].

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Попередні дослідження вказують на те, що обрана тема є важливою, адже початок виставкової діяльності і подальший розвиток починається з Великої міжнародної виставки 1851 року.

Вже декілька поколінь вчених-архітекторів усього світу вивчають архітектуру виставки, серед них роботи Н. Коновалової, О. Орельської, в яких було вказано, що «Всесвітня виставка - подія, відкрита для всіх сфер людської діяльності, де представлена продукція всіх країн» [4]. Олексій Хомяков написав спеціальну статтю представивши своє бачення останньої як втілення розуміння, де все поділено на категорії, підкатегорії, роди і види (маючи на увазі розподіл експонатів в експозиції по країнам, просторам і класам), і відсахнувся від цього видовища: «там, де суспільство роздвоїлося, де життєві сили приведені в заціпеніння між життям і знанням ... там духовні спонукання втрачають своє значення, і на місце їх ... заступає мертвий і мертвоуший формалізм» [16]. Найбільш повними працями російською мовою є книги В.М. Шпакова «Росія на Всесвітніх виставках» та «Історія Всесвітніх виставок» [9]. Серед німецьких вчених варто відзначити Вінфренда Кречмера, Томаса Шріффера, Вольганфа Фрібе і Вернера Хофманна, а також англійські роботи Паоли Антонеллі і Удо Культерманна, Анни Джексон, Пола Грінхальга, Джона, Р. Девіса [1].

В своїй статті Новік Г.В. описувала Кришталевий палац так : «На відміну від архітектурних пам'ятників минулого конструктивна основа цієї колосальної прозорої споруди була очевидною для глядачів. Складність і легкість, раціональ-

ність каркасу з модульних чавунних елементів стали джерелом естетичного впливу. Новаторські конструкторські прийоми, які одночасно стали засобами дизайну інтер'єру, незвичність призначення і форм, колосальні розміри — все це викликало захоплення..» [6].

МЕТА

Метою статті є визначити мету розвитку та проведення Великої виставки. Розглянути історію створення першої промислової виставки та процес становлення та розвитку промислових виставок.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Перша всесвітня промислова виставка справила вплив і на багато процесів соціально-економічного розвитку світу і, перш за все, Англії. Англія в той період була провідною в промисловій революції і найпотужнішою в економічному відношенні країною [5].

Виставка проходила під девізом: «Нехай всі народи працюють спільно над великою справою — вдосконаленням людства!» Вона урочисто відкрилася 1 травня 1851 року при величезному скупченні гостей (близько 25 тис.), які досить вільно розмістилися всередині павільйону.

Велика виставка 1851 в Лондоні, проведена в Кришталевому палаці (рис.1.).

Рис.1. Відкриття Великої міжнародної виставки 1851р

На цій першій світовій виставці Кришталевий палац був передвісником сучасної архітектури, тому що це була перша гігантська будівля зі скла і сталі, яка була зведена за відносно короткий час. Кришталевий палац було побудовано зі збірного чавуну і віконного листового скла. Розроблений архітектором Джозефом Пакстоном (рис.2.) [4].

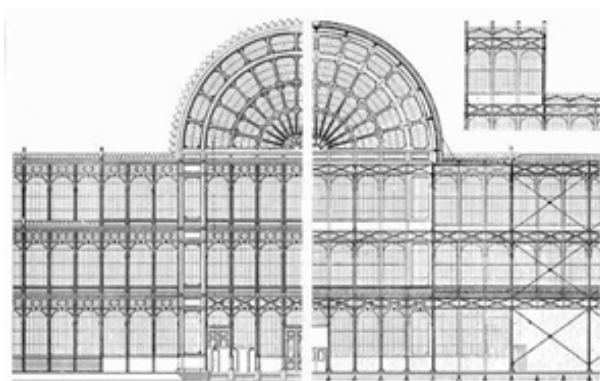

Рис.2. Креслення фасаду Кришталевому палацу.

Через п'ять місяців, з травня по жовтень 1851 року, шість мільйонів відвідувачів заповнили гігантську виставку, дивуючись останнім розробкам техніки. Кришталевий палац (рис.3.) був наповнений дивним кількістю деталей, і, можливо, найдивовижніші пам'ятки були в межах величезних галерей, присвячених новій техніці.

Експонати Англії — машини та товари займали на виставці більше місця, ніж вироби всіх інших країн, разом узятих.

Рис.3. Кришталевий палац.

У Великій виставці (рис.4.) взяло участь близько 40 самостійних держав і колоній. Серед них Великобританія, Франція, Бельгія, Австрія, Італія, Росія, Північна Німеччина (Пруссія, середньо- і Нижньорейнські області), Німецький митний союз (Баварія, Баден, Вюртемберг — всього 18 німецьких земель з населенням 23 млн.; створений в 1834 м), Голландія, Іспанія, Швейцарія, Данія, Швеція, Норвегія, Греція, Туреччина, Індія, Китай, Персія, Єгипет, Аравія, США, Бразилія, Мексика [6]

Рис.4. Велика виставка 1851р.

Колонії переважно виступали разом з метрополіями. Тематика виставки складалася з чотирьох великих розділів, поділених на більш дрібні класи (всього 31):

- сировину і вихідні матеріали для виробництва (4 класу);
- прилади, інструменти і машини (6 класів);
- фабричні вироби (вироблені руками або машинами) (19 класів) ;
- твори, що відносяться до образотворчих мистецтв (2 класу).

Виставка 1851 р. продемонструвала бурхливий розвиток британської промисловості і сповістила про настання ери британського панування на значній частині планети. Не буде перебільшенням сказати, що Виставка свідчила про бурхливий перетворенні всього британського суспільства.

Рис.5. Промислові товари і вироби.

Це стало результатом промислового перевороту, який розпочався в Англії у другій половині XVIII ст.

Ажіотаж навколо виставки, яку відвідало приблизно 6 мільйонів людей (третина населення Британії), приніс організаторам величезний прибуток. Кошти пішли на заснування музеїв

Абертополя. Ініціативу проведення всесвітніх виставок одразу підхопили французи, які через чотири роки провели всесвітню виставку 1855 року. тих пір такі заходи почали проводити постійно [7].

Говорячи про значення Першої Всесвітньої виставки, слід зазначити наступне:

- вперше світу була представлена точна картина сучасного стану техніки в різних державах ;
- були розхитані позиції прихильників протекціонізму і зміцнилося переконання в користі вільного обміну товарами і міжнародного поділу праці ;
- виставка показала, що щодо смаку французи далеко випередили манірних англійців ;
- ставши рекламою кращих товарів, головним чином, англійських, виставка помітно вплинула на розвиток міжнародної торгівлі ;
- виставка стимулювала розвиток промисловості в окремих країнах, сприяла просуванню винаходів і відкриттів, впровадження передових знань в сфері промислово-художньої освіти ;
- створений спеціально для виставки Кришталевий палац був визнаний шедевром архітектури і поставлений в один ряд з собором Св. Софії [8].

Підсумок, про першу Всесвітній виставці, не можна не відзначити, що в ході її роботи сформувались деякі принципи, які стали використовуватися при організації наступних Всесвітніх виставок. Це - поділ експозиційної площі на національні секції, надсилання запрошень країнам для участі у виставці дипломатичним шляхом, класифікація виставляються виробів за товарними групами і класами, вручення нагород кращим експонатів і експонентам.

ВИСНОВКИ

Обговорення виставки в Лондоні, яку відвідало понад шість мільйонів людей, мало великий резонанс і, власне, стало першим багатограним усвідомленням соціально естетичних аспектів предметного середовища. В ході роботи першої міжнародної виставки деякі принципи, які стали використовуватися в наступних міжнародних виставках.

Цей факт підтверджує та доводить те, що створення та проведення Великої міжнародної виставки дав великий вплив на подальшу роль та розвиток міжнародних виставок.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Джон, Р. Дэвис. Великая выставка [Текст] / Джон Р. Дэвис. - Саттон: Страуд, 1999. - 238 с
- [2] Достоевський Ф.М. Брати Карамазови 1878-1880 року. - Санкт-Петербург.
- [3] Іноземцева, І. Е. Всесвітні універсальні виставки: дис. ... канд. культурології / І. Е. Іноземцева. - Електрон. текстові дан. - Челябінськ, 2011 року.
- [4] Коновалова Н. Орельська О. Кришталеви палац.1851./ Коновалова -2008.-4 с.
- [5] Мезенин Н. А. Парад всемирных выставок. — М.: Знание, 1990—160 с.
- [6] Новік Г.В. Три підходи до формотворення металевих конструкцій як засобів виразності інтер'єра в період з кінця XVII - до початку XIX ст. / Г.В. Новік // *Теорія та практика дизайну: Збірник наукових праць / Технічна естетика* - К.: «Компрінт», 2016. - Вип. 10. - С.102-110.
- [7] Підгрушний Г. П. Виставкова діяльність та її значення як інструменту регіонального розвитку/ Г. П. Підгрушний, В. О. Пекар, О. О. Денисенко. // *Український географічний журнал*. - 2009. - № 1. -С. 41-49.
- [8] Електронний ресурс: сайт Archive.org Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20120407022601/ /TheStoryOf/GreatExhibition/TheGreatExhibitionof1851.aspx>
- [9] Шпаков, В. Н. Історія Всесвітніх виставок [Текст] / В. М. Шпаков. - М.: зібрано, 2008. - 384 с.
- [10] [Електронний ресурс]: сайт Learn.ua Режим доступу: https://studopedia.ru/9_99599_.html
- [11] [Електронний ресурс]: сайт: Режим доступу: <https://elibrary.ru/item.asp?id=35216443>
- [12] У. Теккерей. Ярмарка марнославства. 1847р.
- [13] Стасов, В. В. Живопись, скульптура, музыка. Избранные сочинения в 6 ч. Часть 1 / В. В. Стасов. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. — 427 с.
- [14] Чернишевський М.Г., «Що робити?» 1863р., журнал Сучасник
- [15] Чернишевський М.Г., «Що робити?» книга 1867р.
- [16] Хомяков А.С. Аристотель и всемирная выставка. Полное собрание сочинений. Том 1. М., Изд.: «Университетская типография», 1900. -417 с. [Текст] URL: http://dugward.ru/library/homyakov/homyakov_aristotel_i.html

АННОТАЦІЯ

Колосова Н.А., Осадчая Е.О. Исторические предпосылки выставочной деятельности. В статье рассмотрены и исследовано место проведения Великой международной выставки, произведения искусства и изделия, собранных на виставці. Вплив и роль Великой выставки в экономическом, социальном развитии Англии. Исследованы дальнейшие исторические предпосылки развития выставочной деятельности. По своей форме павильон, выполненный

REFERENCES

- [1] Dzhon, R. Devys. Velykaia vystavka [Tekst] / Dzhon R. Devys. - Satton: Straud, 1999. - 238 s
- [2] Dostoievskiy F.M. Braty Karamazovy 1878-1880 roku. - Sank-Peterburh.
- [3] Inozemtseva, I. E. Vsesvitni universalni vistavky: dys. ... kand. kulturolohii / I. Ye. Inozemtseva. - Elektron. tekstovi dan. - Cheliabinsk, 2011 roku.
- [4] Konovalova N. Orelska O. Kryshtalevyi palats.1851./ Konovalova -2008.-4 s.
- [5] Mezenyn N. A. Parad vsemyrnykh vystavok. — M.: Znanye, 1990—160 s.
- [6] Novik H.V. Try pidkhody do formotvorennia metalevykh konstruktzii yak zasobiv vyraznosti inter`iera v period z kintsia KhVII - do pochatku KhIKh st. / H.V. Novik // *Teoriia ta praktyka dyzainu: Zbirnyk naukovykh prats / Tekhnichna estetyka* - K.: «Komprint», 2016. - Vyp. 10. - S.102-110.
- [7] Pidhrushnyi H. P. Vystavkova diialnist ta yii znachennia yak instrumentu rehionalnoho rozvytku/ H. P. Pidhrushnyi, V. O. Pekar, O. O. Denysenko. // *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*. - 2009. - № 1. -S. 41-49.
- [8] Elektronnyi resurs: sait Archive.org Rezhym dostupu: <https://web.archive.org/web/20120407022601/ /TheStoryOf/GreatExhibition/TheGreatExhibitionof1851.aspx>
- [9] Shpakov, V. N. Istoriiia Vsesvitnikh vystavok [Tekst] / V. M. Shpakov. - M.: zibrano, 2008. - 384 s.
- [10] [Elektronnyi resurs]: sait Learn.ua Rezhym dostupu: https://studopedia.ru/9_99599_.html
- [11] [Elektronnyi resurs]: sait: Rezhym dostupu: <https://elibrary.ru/item.asp?id=35216443>
- [12] U. Tekkerei. Yarmarka marnoslavstva. 1847r.
- [13] Stasov, V. V. Zhyvopys, skulptura, muzyka. Yzbrannye sochyneniya v 6 ch. Chast 1 / V. V. Stasov. — Moskva : Yzdatelstvo Yurait, 2019. — 427 s.
- [14] Chernyshevskiy M.H., «Shcho robyty?» 1863r., zhurnal Suchasnyk
- [15] Chernyshevskiy M.H., «Shcho robyty?» knyha 1867r.
- [16] Khomiakov A.S. «Polnoe sobranie sochynenyi. Tom 1. M., Yzd.: «Unyversytetskaia typohrafiya», 1900. -417 s. [Tekst] URL: http://dugward.ru/library/homyakov/homyakov_aristotel_i.html

ABSTRACT

Kolosova N.A., Osadchaya E.O. Historical preconditions of exhibition activity
The article considers and investigates the venue of the Great International Exhibition, works of art and products collected at the exhibition. The influence and role of the Great Exhibition in the economic and social development of England.
Relevance of the topic In its form, the pavilion, made of prefabricated structures, resembled a multi-span basilica with a glass semicircular roof

из сборно-разборных конструкций, напоминал Многопролетный базилику со стеклянной полусферической крышей над средним пролетом. Здание, названное позже Хрустальным дворцом, стало архитектурным шедевром эпохи и подробно описано в специальной литературе.

Цель. Исследовать исторические предпосылки выставочной деятельности

Методология. Благодаря методам исследования и анализа проведения Великой международной выставки выяснено цель создания крупной международной промышленной выставки и роль их. Анализ был проведен на основе изучения истории создания первой промышленной выставки в Хрустальном дворце и дальнейшего развития выставок. Анализ принципов, которые использовались при создании Великой выставки и в дальнейшем в проведении выставок.

Результаты. Исследование истории проведения Великой международной выставки. Роль и значения выставки на развитие промышленности и архитектуры.

Научная новизна заключается в комплексном рассмотрении становления и развития промышленной выставки и принципов создания

Ключевые слова: история, предпосылки, развитие, промышленная выставка, технологии, международная выставка, Хрустальный дворец, промышленность, экономико-социальное развитие.

AUTHOR`S NOTE:

Kolosova Nataliia, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of Computer Design Technologies, National Aviation University, Kyiv, Ukraine,
e-mail: natalia.kolosova@yahoo.com

over the middle span. The building, later called the Crystal Palace, became an architectural masterpiece of the era and is described in detail in special literature.

Goal. Investigate the historical background of the exhibition

Methodology. The methods of research and analysis of the Great International Exhibition clarify the purpose of the large international industrial exhibition and their role. The analysis was conducted on the basis of studying the history of the first industrial exhibition in the Crystal Palace and the further development of exhibitions. Analysis of the principles used in the creation of the Great Exhibition and later in the exhibitions.

Results. Research of the history of the Great International Exhibition. The role and beginning of the exhibition on the development of industry and architecture.

The scientific novelty lies in a comprehensive consideration of the formation and development of the industrial exhibition and the principles of creation

Keywords: history, preconditions, development, industrial exhibition, technologies, international exhibition, Crystal Palace, industry, economic and social development.

Osadcha Yeseniia, 3OC Master, Interior Design, Faculty of Architecture, Construction and Design, National Aviation University, Kyiv, Ukraine,
e-mail: 4685258@stud.nau.edu.ua,
orcid:0000-0003-1054-707X

Стаття подана до редакції 22.11.2021 р
Стаття прийнята до друку 14.12.2021 р